

ABSTRACT

Anatolii Natchii, Yurii Volkov. **International recommendations regarding the transformation of the legislation on the use of firearms by the police.** The article highlights the national legislation of Ukraine in the sphere of the use of firearms by police officers, analyzes and researches the use of firearms by police officers in Ukraine. International recommendations on the transformation of legislation on the use of firearms by police officers have been studied. The authors emphasize the most useful recommendations for Ukrainian legislation and the solution to the issue of their consideration.

Some problematic issues that have been investigated by other scientists are highlighted, and a number of problems and contradictions that arise when it is necessary to use firearms are identified. In addition, the importance of police activity in various spheres of social relations was noted. According to the legislation of Ukraine and the legislation of many countries around the world, firearms are considered the most severe means of coercion, as they pose a serious threat to the life or health of persons against whom they may be used. Therefore, the world community pays attention to the improvement of certain legal norms regarding the use of firearms. Some aspects of the use of coercive measures by employees of the National Police of Ukraine during the performance of official duties were considered. A police measure is one of the key constituent functions of a police officer, which consists in the fact that a police officer has the right to apply actions or a set of actions of a preventive or coercive nature to a person. Having analyzed the international legal acts regarding the application of coercive measures, we can conclude that they are more clear and well-balanced regarding the settlement of the mentioned issue. On the basis of international legal acts regarding the use of firearms, police officers are considering the implementation of coercive measures on lawful grounds in accordance with the current legislation of Ukraine.

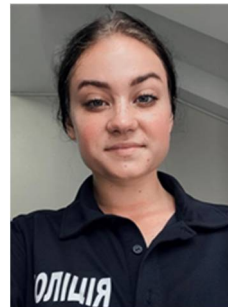
Keywords: *firearms, application, use of firearms, international legislation, national legislation, police officers.*

УДК 34.07

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-406-410

**Володимир
ТИМОФЄЄВ**©
викладач

**Катерина
БАЙРАК**©
курсант

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розглянуто питання щодо ролі територіальної оборони у протидії зовнішнім загрозам. Проаналізовано історичний аспект виникнення територіальної оборони та її функції. Викладено питання щодо підготовки осіб, які виявили бажання долучитися до лав територіальної оборони, оскільки переважна більшість людей, які разом із силами оборони та безпеки України постали на захист суверенітету України, – це цивільні, які не мають спеціальних відповідних знань щодо ведення бою, а також спеціальної фізичної, тактичної та вогневої, медичної та психологічної підготовки. Якість підготовки мобілізаційних ресурсів територіальної оборони значною мірою залежить від того, наскільки повно і професійно враховано умови, в яких вона організовується і здійснюється.

Ключові слова: *воєнний стан, територіальна оборона, спеціальна підготовка.*

© В. Тимофєєв, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6805-8933>

k_tsp@dduvs.in.ua

© К. Байрак, 2023

bajrakkata@gmail.com

Постановка проблеми. Підготовка Сил територіальної оборони є важливою для забезпечення національної безпеки та захисту території країни в разі загрози з боку іноземних ворогів. Ось кілька ключових причин, чому підготовка Сил територіальної оборони є важливою: сили територіальної оборони одними з перших стають на захист у разі нападу на територію України. Територіальна оборона захищає критичну інфраструктуру, що також є важливим аспектом у разі воєнних дій. Проте рівень підготовки Сил територіальної оборони не є задовільним, оскільки особи, які постали до захисту держави, – переважно цивільні і не мають спеціальних знань та навичок, що є необхідними для виконання поставлених бойових завдань.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання щодо важливості спеціальної підготовки Сил територіальної оборони розглядали як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, а саме: І. Романченко, В. Палій [5], К. Сергєєв [6], І. Якубець [8].

Метою статті є обґрунтування необхідності організації спеціальної підготовки Сил територіальної оборони, а також розгляд переліку спеціальних практичних занять, завдяки яким може бути забезпечено опанування достатньої кількості знань та навичок, що дозволять чітко виконувати поставлені бойові завдання.

Виклад основного матеріалу. 24 лютого 2022 р. російська федерація розпочала повномасштабну загарбницьку війну на території України. На захист українського суверенітету та права на вільне життя українців стали Збройні сили України, Національна гвардія України, Національна поліція України. Проте до захисту України долучилися й інші збройні формування, передбачені законами України, та сили територіальної оборони (далі – ТрО).

Історичний досвід створення та розвитку ТрО свідчить, що її завдання за обсягом, характером і способами виконання постійно змінювалися, зокрема, з огляду на способи ведення збройної боротьби. Одне з основних завдань ТрО, а саме охорона важливих об'єктів та комунікацій, постало перед протидіями сторонами ще з виникненням збройної боротьби як організованої форми застосування військ (сил) [5, с. 7]. З розширенням мапи бойових дій, появою масових армій і різних засобів вогневого ураження, а також із розвитком інфраструктури, вдосконаленням способів ведення воєнних дій зростала значущість збереження та функціонування об'єктів економіки, транспортної інфраструктури та систем державного і військового управління для успішного ведення бойових дій.

Наразі ТрО – окремий підрозділ сил ЗСУ, на який покладається організація, підготовка та виконання завдань територіальної оборони. Безпосереднє керівництво територіальною обороною здійснюється Головнокомандувачем ЗСУ через Командувача Сил територіальної оборони. Своє правове закріплення ТрО знаходить у Законі України «Про основи національного спротиву» [1].

Головними завданнями ТрО є:

1) своєчасно реагувати та вживати необхідних заходів для оборони території даного району та захисту населення до моменту розгортання угруповання військ (сил) та/або угруповання об'єднаних сил на території для ведення бойових дій (бою). операції з відсічі збройній агресії проти України;

2) брати участь у посиленні охорони державного кордону;

3) брати участь у захисті людей, території, навколишнього природного середовища і майна від надзвичайних ситуацій та ліквідації наслідків воєнних (бойових) дій;

4) брати участь у підготовці національного опору громадян України;

5) брати участь у забезпеченні умов безпечного функціонування органів державної влади, інших державних установ, органів місцевого самоврядування та військового управління;

6) брати участь в охороні та обороні важливих об'єктів і комунікацій, інших об'єктів критичної інфраструктури, визначених Кабінетом Міністрів України, а також об'єктів районного, сільського, селищного, міського значення, рад районних у містах, сільських, селищних, районних, міських рад. порушення, їх експлуатація та виведення з експлуатації становлять загрозу життю мешканців;

7) забезпечувати умови для стратегічного (оперативного) розгортання або перегрупування сил;

8) брати участь у здійсненні заходів щодо тимчасової заборони або обмеження

руху транспортних засобів і пішоходів навколо та в межах зони/району надзвичайної ситуації та/або ведення бойових дій;

9) брати участь у забезпеченні заходів громадської безпеки та порядку в населених пунктах;

10) брати участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними формуваннями, іншими збройними формуваннями агресора (супротивника), а також із воєнізованими або непідконтрольними законодавству України збройними формуваннями;

11) брати участь в інформаційних заходах, спрямованих на підвищення рівня обороноздатності країни, та інформаційних операціях проти агресорів (супротивника) [9, с. 20].

На виконання вимог Закону України «Про основи національного спротиву» постановами Кабінету Міністрів України затверджено:

– Положення про добровольчі формування територіальних громад (постанова Кабінету Міністрів України № 1449 від 29 грудня 2021 р.) [2].

– Порядок організації, забезпечення та проведення підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони (постанова Кабінету Міністрів України № 1447 від 29 грудня 2021 р.) [3].

– Порядок застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони (постанова Кабінету Міністрів України № 1448 від 29 грудня 2021 р.) [4].

Задля виконання покладених на них завдань учасники ТрО повинні мати професійну підготовку, оскільки велика частка осіб, які долучилися до сил спротиву, є цивільними та не мають спеціальної воєнної підготовки.

Вищезазначене обумовлює потребу у формуванні певної програми задля навчання добровольців. Найважливішими є вогнева, фізична, тактико-спеціальна, медична та психологічна підготовка.

Під час вогневої підготовки може постати гостре питання, пов'язане з недостатньою кількістю зброї, ускладненням у забезпеченні озброєнням добровольчих батальйонів. Труднощі з отриманням зброї виникають через те, що вона розподіляється на ті території, де обстановка найбільш загострена та ведуться активні бойові дії. Тому в деяких регіонах добровольці ТрО використовують власну зброю, що закріплено у вищезазначеній постанові Кабінету Міністрів України № 1448 від 29 грудня 2021 р.

До вогневої підготовки ТрО слід віднести колективну та індивідуальну підготовку. Колективна підготовка – це комплекс заходів, спрямованих на досягнення високого рівня злагодженості, що гарантує ефективне виконання завдань [9, с. 6].

Індивідуальна підготовка – це комплекс заходів, що спрямовані на здобуття навичок та вмінь із поводження зі зброєю у окремих осіб, а також вивчення теоретичного матеріалу. Головною особливістю підготовки є те, що добровольці ТрО повинні у короткий термін вивчити найрізноманітніші види зброї: пістолети, автомати, гаубиці, гранатомети, кулемети тощо. Зазвичай для навчання поводження з вищезазначеними видами зброї (окрім автомата та пістолета) залучають осіб, які мають досвід роботи з відповідною зброєю [9, с. 7].

Задля проведення таких навчань визначається певна територія, що є спеціально обладнаною та може вмістити потрібну кількість людей. На початку війни органи місцевого самоврядування вказали на те, що окремі місця виділити вкрай складно, оскільки низка приміщень потребує ремонту та додаткових коштів. Так, для підготовки сил слід використовувати тири, аудиторії, лекційні зали закладів освіти зі специфічними умовами навчання; приміщення для підготовки ЗСУ, НПУ, НГУ, а також спеціальні полігони. Задля викладання інформації найбільш доречно залучати викладачів із вогневої підготовки, практичних працівників ЗСУ, НПУ, НГУ.

До основних занять слід віднести і тактичну підготовку, що охоплює й тактику ведення бою. Так, у короткий термін добровольці ТрО повинні освоїти тактику ведення вуличного, наступального, оборонного бою, тонкощі ведення ближнього бою, а також важливу тактику, що впливає із завдання ТрО – боротьба з незаконними збройними формуваннями. Окремою важливою складовою є підготовка командирів. Командир – це та особа, яка відповідає за особовий склад; саме він планує тактику ведення бою; від його рішень залежить життя інших осіб.

До переліку практичних занять із тактичної медицини слід віднести: допомога раненому на полі бою, допомога усім потерпілим, які зазнали хімічного чи радіаційного

впливу, власний біологічний захист. Задля проведення відповідних лекцій найбільш логічним є залучення досвідчених медиків, парамедиків, а також працівників ДСНС, які найбільш освічені у питаннях радіаційної та хімічної безпеки [9, с. 9].

Фізична підготовка повинна складатися як із загальнофізичних вправ (біг, силові тренування тощо), так і з вивчення спеціальних прийомів захисту та нападу. Відповідні тренування слід проводити досвідченим спортсменам, практичним працівникам НПУ, НГУ та ЗСУ. Слід зауважити, що до програми фізичної підготовки треба додати спеціальні вправи для жінок-добровольців, які також долучилися до сил ТрО [9, с. 11].

Психологічна підготовка є вкрай важливою, оскільки для цивільних осіб, які ніколи в житті не були пов'язані з воєнними діями, стрийовим вишкілом, складними фізичними вправами, дуже складно повністю змінити власне життя, проте усі добровольці мають головну мотивацію – допомогти Україні вистояти у боротьбі з ворогом. На заняттях із психологічної підготовки особи, які вступили до лав ТрО, повинні засвоїти знання, що стануть їм у нагоді і для самопомоги, і для надання допомоги побратиму та цивільним особам [9, с.15].

Висновки. Після завершення підготовки добровольці ТрО повинні бути достатньо підготовленими для допомоги ЗСУ та військовим формуванням, що передбачені Законами України, а також мати достатню міць для створення ефективної оборони [8].

Виходячи з вищезазначеного, можна дійти висновку, що підготовка добровольців ТрО має важливе значення, оскільки сили ТрО стають на захист та оборону міст, як від «зовнішніх», так і «внутрішніх» ворогів. До основних напрямів слід віднести вогневу, фізичну, психологічну, медичну та тактичну підготовку. Усі заходи складають перелік лекцій та практичних занять, котрі можна провести у вкрай короткий термін задля підготовки кваліфікований бійців.

Список використаних джерел

1. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 41. Ст. 339.
2. Положення про добровольчі формування територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-p#Text>.
3. Порядок організації, забезпечення та проведення підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони : постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1447-2021-%D0%BF#Text>.
4. Порядок застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони : постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-2021-%D0%BF#Text>.
5. Романченко І. С., Фролов В. С., Палій В. В. Шляхи підвищення ефективності системи управління територіальною обороною України. *Наука і оборона*. 2009. № 4. С. 6–11.
6. Сергеев К. Територіальна оборона. Міфи і реальність. *Цензор.НЕТ*. URL: https://censor.net/ru/blogs/1103292/teritorialna_oborona_mfi_realnst.
7. Якубець І. Проблеми обороноздатності держави. *День*. 2014. № 161.
8. Якубець І. Україна. Проблеми територіальної оборони. *Центр досліджень армії, конверсії і роззброєння*. URL: <https://cacds.org.ua/ivan-yakubets-ukrayina-problemy-terytorial-noyi-oborony/>.
9. Сирський О. Тимчасовий бойовий статут військових частин (підрозділів) територіальної оборони (частина II) (проект). Підручник національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. БП 3-74.01. 23 грудня 2019 року.

Надійшла до редакції 25.04.2023

References

1. Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu [On the foundations of national resistance] : Zakon Ukrainy vid 16.07.2021. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2021. № 41. Art. 339. [in Ukr.].
2. Polozhennia pro dobrovolchi formuvannia terytorialnykh hromad [Regulations on voluntary formation of territorial communities] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.12.2021 № 1449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-p#Text>. [in Ukr.].
3. Poriadok orhanizatsii, zabezpechennia ta provedennia pidhotovky dobrovolchykh formuvan terytorialnykh hromad do vykonannia zavdan terytorialnoi oborony [The procedure for organizing, ensuring and carrying out training of voluntary formations of territorial communities for the performance of territorial defense tasks] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.12.2021 № 1447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1447-2021-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
4. Poriadok zastosuvannia chlenamy dobrovolchykh formuvan terytorialnykh hromad osobystoi myslyvs'koi zbroi, strilets'koi zbroi, inshykh vydiv ozbroiennia ta boieprypasiv do nykh pid chas

vykonannya zavadan terytorialnoi oborony [Procedure for the use by members of voluntary formations of territorial communities of personal hunting weapons, small arms, other types of weapons and ammunition for them during the performance of territorial defense tasks] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.12.2021 № 1448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-2021-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].

5. Romanchenko, I. S., Frolov, V. S., Palii, V. V. (2009) Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti systemy upravlinnia terytorialnoiu oboronoiu Ukrainy [Ways to improve the effectiveness of the territorial defense management system of Ukraine]. *Nauka i oborona*. № 4. pp. 6–11. [in Ukr.].

6. Serhieiev, K. Terytorialna oborona. Mify i realnist [Territorial defense. Myths and reality]. *Tsenzor.NET*. URL: https://censor.net/ru/blogs/1103292/teritoralna_oborona_mfi_realnst. [in Ukr.].

7. Iakubets, I. (2014) Problemy oboronozdatnosti derzhavy [Problems of the defense capability of the state]. *Den*. № 161. [in Ukr.].

8. Iakubets, I. Ukraina. Problemy terytorialnoi oborony [Problems of territorial defense]. *Tsentr doslidzhen armii, konversii i rozzbroiennia*. URL: <https://cacds.org.ua/ivan-yakubets-ukrayina-problemy-teritorial-noyi-oborony/>. [in Ukr.].

9. Syrskiy, O. Tymchasovi boiovyi statut viiskovykh chastyn (pidrozdiliv) terytorialnoi oborony (chastyna II) (proekt). Pidruchnyk natsionalnoi akademii sukhoputnykh viisk imeni hetmana Petra Sahaidachnoho. BP 3-74.01. 23 hrudnia 2019 roku. [in Ukr.].

ABSTRACT

Volodymyr Timofeev, Kateryna Bairak. Professional training for the territorial defense force of Ukraine under martial law. Territorial defense is a separate division of the Armed Forces of Ukraine, which protects the territory of Ukraine, critical and energy infrastructure, helps counter terrorism, and ensures public order. In the conditions that arose, that is, because of the Russian attack on the territory of Ukraine, the question arose of effective, but rapid training of persons who, on voluntary terms, decided to join the territorial defense of Ukraine. This article discusses the issue of the role of territorial defense in countering external threats. The historical aspect of the emergence of territorial defense and its functions is considered. The issues of training of persons who have expressed a desire to join the territorial defense forces are also outlined and considered, since the vast majority of people who, together with the defense and security forces of Ukraine, stood up for the defense of the sovereignty of Ukraine are civilians who do not have special relevant knowledge in combat, as well as do not have special physical, tactical and fire, medical and psychological training.

Training largely depends on how fully and professionally the conditions under which the process of preparing territorial defense mobilization resources is organized and carried out are taken into account. Accordingly, the purpose of the article is a list of important professional skills to increase the effectiveness of training a separate territorial defense brigade to a level that will ensure its readiness to perform tasks for its intended purpose. The question is considered and how, in what period of time the training of personnel of the territorial defense forces can be carried out, since leading specialists of the relevant industries should be involved for quick education. This article discusses the issues of legal regulation of the status of the territorial defense forces of Ukraine, since any armed and military formations must be provided for by the laws of Ukraine. Territorial defense forces may include various units, such as anti-aircraft defense units, communications and information security units, armed intelligence units, important installation protection units, and others. They should be prepared and located throughout the country to provide effective protection in case of need.

Keywords: *martial law, territorial defense, special training.*